

Galpert Ósiás

Ez az utolsó képem apámról, aki a munkaszolgálatból küldte haza, Munkácsra ezt a felvételt. Jobb oldalról a második ő. A felvétel 1940-ben készült, valahol Kárpátalján. 1939-ben a németek átadták a magyaroknak a volt magyar területeket, köztük Kárpátalját is [lásd: Kárpátalja; Munkács (valamint Ungvár és Huszt környéke) azonban már az első bécsi döntéssel visszakerült átmenetileg Magyarországhoz. -- A szerk.]. A magyarok ugyan azt gondolták, hogy fölszabadítottak minket, de az emberek véleménye megoszlott erről. A magyar lakosság örömmel fogadta a helyzetet. Az idősebb zsidók emlékeztek rá, hogy az Osztrák--Magyar Monarchiában is elég nagy szabadsággal rendelkeztek a zsidók, és csak a legjobbakat remélték, egészen addig, amíg ki nem ismerték a helyzetet. A zsidó fiatalok a magyarokat megszállónak tartották, és hogy jelét adják ellenállásuknak, nem magyarul, hanem csehül beszéltek. Idővel kiderült, hogy ez az ország már nem a régi Magyarország, hanem egy fasiszta ország. Zsidóellenes törvényeket vezettek be [lásd: zsidótörvények Magyarországon]. A zsidók tulajdonában nem lehettek gyárak, üzletek, műhelyek. Vagy átadták őket egy új tulajdonosnak [lásd: stróman], aki nem lehetett zsidó, vagy elvette a vagyont az állam. Nagyon kevés gazdag zsidó tudta kiváltani magát, és megőrizni a tulajdonát, a többségtől bevonták az engedélyeket, megfosztották őket minden lehetőségtől, hogy eltartsák a családjukat. Nagyon nehéz lett a megélhetés. Apámtól bevonták a kereskedői engedélyét. Elvették az engedélyt annak a műhelynek a tulajdonosától is, ahol én dolgoztam, úgyhogy 1940-ben be is zárt a műhely. Apámnak is és nekem is munkát kellett keresnünk. Akkoriban még üzemelt a Roth-féle papírgyár, és fölvettek minket ide. A gyárban elég sok akkoriban korszerűnek számító műszaki berendezés volt, és engem fölvettek műszerésznek, apám pedig munkás lett. 1941 elején édesapámat elvitték egy magyar munkaszolgálatos századba. A munkaszolgálat kényszermunkatáborra jelentett. A magyar hadseregbe akkor nem vették be a zsidókat, hanem 1939-től kezdve munkaszolgálatra vitték őket. Ezek a munkaszázadok a védővonalakat, a katonai barakkokat építették, a legnehezebb építési munkákat végezték, a frontvonalon zajló munkákat is beleértve. Fegyvert nem kaptak, ezek az emberek sokszor abba haltak bele, hogy a tűzvonalon lelőtték őket. Édesapám 1942-ig volt a munkaszázadban, aztán elengedték, akkor a fiatalabb

férfiakat hívtak be. Nagyon nehéz volt az élet. Különösen nehéz lett a helyzet, amikor 1941-ben elkezdődött a Szovjetunió elleni háború. A zsidóknak még nehezebb volt a megélhetés. Nagyon sok törvénybeli korlátozás volt. Jegyrendszert vezettek be a kenyérre, és a zsidók csökkentett fejadagot kaptak a kenyérből [A zsidók részére kiadható élelmiszer-fejadagokat először a német megszállás után korlátozták rendeleti úton. Az 108.500/1944. K.M. sz. (közellátásügyi miniszteri) rendelet volt szerint az addig használt élelmiszerjegyeket a zsidóknak május 1-től vissza kellett adniuk és részükre külön jegyeket hoztak forgalomba, 'húsjegy, (cukorjegy, stb.) zsidók részére' felirattal. A zsidó ellátandókat sárga jelzéssel, külön kellett nyilvántartani. Egyben szabályozták a fejadagokat is, cukorból például 30, húsból 10 dkg volt a heti fejadag. Lásd még: jegyrendszer Magyarországon. Arról nincs ismeretünk, hogy a zsidók csökkentett fejadagot kaptak-e kenyérből, de elképzelhető helyi szintű diszkriminatív eljárások. -- A szerk.]. 1943-tól minden zsidónak sárga kört kellett viselnie a ruháján [Ilyen rendelkezésről a szakirodalom nem tud, ez nyilván valamilyen helyi rendelet volt, de nem ismerjük sem az érvényességi idejét, sem a körét. 1944. április 5-étől azonban a kárpátaljai zsidóknak is ugyanazt a megkülönböztető jelzést, a sárga csillagot kellett viselniük, mint a többi magyarországi zsidónak (1240/1944. ME. sz. rendelet, 1944. március 29.). -- A szerk.], aztán ezt lecserélték sárga, hatágú csillagra [lásd: sárga csillag]. De mégis, éltünk, életben voltunk. A magyarok nem ölték meg a zsidókat, nem voltak pogromok.